

- 12 Julie CARLIER & Christophe VERBRUGGEN, 'Professeur de l'optimisme': het vergeten sociale, feministische en artistieke engagement van Céline Dangotte (1883-1975). In: *Historica*, 31(2008)1, pp. 22-24; Julie CARLIER & Christophe VERBRUGGEN, Dangotte, Céline. In: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, deel 19, Brussel: Koninklijke Vlaamse Academie, 2009, pp. 291-302; Gita DENECKERE, De geneugten van het archief. De verborgen geschiedenis van de eerste Gentse vrouwelijke vrijmetselaar, Céline Dangotte (1883-1975). In: *Brood & Rozen*, (2009)special, pp. 18-25.
- 13 Stadsarchief Brussel, *Fonds Dangotte*, 2.6.8 en 2.6.13, Correspondentie Emile Coppie-ters, Céline Dangotte aan Leopoldine Coppieters.
- 14 Anthony DEMEY, *Oscar Van de Voorde (1871-1938), architect*, Gent: Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1997.
- 15 CEDOM, Fonds Moskou, Ledenlijsten *Le Septentrion*. 1910 en 1921.
- 16 Le cas de M. Coppieters. In: *Le Bien Public*, 28/03/1913, voorpagina.
- 17 Gezel Coppieters en de Wereldtentoonstelling. In: *Vooruit*, 31/03/1913, p. 2; De Tentoonstelling van Gent en de Algemene Werkstaking. In: *Volksblad*, 27/03/1913, voorpagina; L'Exposition de Gand et la grève générale. In: *La Flandre Libérale*, 25/03/1913, p. 3.
- 18 La grève et l'Exposition. In: *Le Bien Public*, 12 en 13/04/1913.
- 19 Plechtige opening der Wereldtentoonstelling in Gent. In: *Vooruit*, 28/04/1913, p. 2.
- 20 Cfr. de aankondiging in de verslagen van het hulpbestuur op 22 augustus 1912: 'Er wordt bekend gemaakt dat de Maatschappij Vooruit in de tentoonstelling een paviljoen gaat oprichten'. Zie: Amsab-ISG, Verslagen van het hulpbestuur der Samenwerkende Maatschappij Vooruit, 22/08/1912, p. 1.
- 21 Plechtige opening der WT te Gent. In: *Vooruit*, 28/04/1913, p. 2; Wereldtentoonstelling te Gent 1913. In: *Vooruit*, 29/04/1913, p. 5; Vooruit's Paviljoen. In: *Vooruit*, 01 en 02/05/1913, p. 2.
- 22 Socialistische kijkjes in de wereldtentoonstelling. In: *Vooruit*, 29/07/1913, voorpagina; zie ook: De Wereldtentoonstelling socialistisch bekeken. In: *Vooruit*, 21/05/1913, voorpagina en Socialistische kijkjes in de wereldtentoonstelling. In: *Vooruit*, 05/08/1913, voorpagina.
- 23 Cfr. Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarchief, Expo 27, plan van de aanleg van de Belvédèrelaan.
- 24 In de attractiën. In: *Vooruit*, 29/04/1913, p. 3.
- 25 Meer dan een triomf. In: *Vooruit*, 18/06/1913, p. 2.
- 26 Zie reclameboodschap: Bezoekt Vooruits Paviljoen. In: *Vooruit*, 29/08/1913, p. 4.
- 27 André CAPITEYN, *Gent in weelde herboren* [...], p. 172.
- 28 Vooruit aanbevolen. In: *Vooruit*, 10/07/1913, p. 2.
- 29 In de attractiën. In: *Vooruit*, 29/04/1913, p. 3; Vooruit's Paviljoen. In: *Vooruit*, 01 en 02/05/1913, p. 2.
- 30 De nieuwe geweldige brand in de tentoonstelling van Gent. In: *Vooruit*, 29/10/1913, p. 3.
- 31 De brand in de Tentoonstelling. Het Paviljoen van 'Vooruit' reeds heropend. In: *Vooruit*, 30/10/1913, p. 2; De bakkerijoven is ook duidelijk te herkennen op een foto na de brand in het paviljoen (Amsab-ISG, S-2012-051).
- 32 H.S., Le pavillon du Vooruit [...].
- 33 De Belgische afdelingen lagen over de hele expo verspreid. In totaal waren er zes grote partijen te onderscheiden: 1) de hoofdsectie nabij de toegang, 2) de zware industrie of Hall der Machines, 3) het Koloniaal Paleis of Belgisch Kongo, 4) wetenschappen, sociale economie en krijgskunst, 5) spoorwegen en 6) het Modern Dorp.
- 34 Indrukken van Vooruit's stand in de Tentoonstelling. In: *Vooruit*, 06/07/1913, p. 2.
- 35 Indrukken van Vooruit's stand [...].
- 36 Indrukken van Vooruit's stand [...].
- 37 Paule VERBRUGGEN, *Deelalternatieven voor traditionele godsdienstbeleving in het Gentse socialisme (1870-1914)*, UGent, licentiaatsverhandeling, 1982, pp. 75-76 en 182.
- 38 Moritz, Laatste betrachtingen uit Vooruit's stand op de Wereldtentoonstelling. In: *Vooruit*, 05/10/1913, p. 7.
- 39 Indrukken van Vooruit's stand [...].

Wouter VAN ACKER &
Christophe VERBRUGGEN (red.)

GENT 1913. OP HET BREUKVLAK VAN DE MODERNITEIT

Gent/Kortrijk: Uitgeverij Snoeck, pp. 208
ISBN: 978 94 6161 087 4
Te koop in de boekhandel.
Prijs: € 30

Ter gelegenheid van de honderdjarige herdenking van de Gentse Wereldtentoonstelling van 1913 publiceert de vakgroep Architectuur & Stedenbouw in samenwerking met de vakgroep Geschiedenis van de UGent een boek over de manier waarop de Wereldtentoonstelling als een massamedium een platform bood aan zeer uiteenlopende actoren om zichzelf en hun producten en ideeën op de wereldkaart te plaatsen. Deze publicatie focust op het moderne dorp, het attractieplein, het vrouwenpaviljoen, het paviljoen van Vooruit, de stedenbouwkundige tentoonstelling van Patrick Geddes, het Congopaviljoen, het paleis en Museum van Schone Kunsten en de Avenue des Nations met de nationale paviljoenen. Een mooi geïllustreerde publicatie die de rol van de Wereldtentoonstelling aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog perfect kadert.

Kan Oxfam- Wereldwinkels de wereld redden?

COLLECTIE

Het archief van Oxfam-Wereldwinkels

MAARTEN SAVELS, Amsab-ISG

Amsab-ISG bewaart sinds 1993 archief van Oxfam-Wereldwinkels. Sindsdien heeft die organisatie nog verschillende keren materiaal aan ons overgedragen. De uiteindelijke ontsluiting ervan begon in 2008, intussen is de inventaris van het archief klaar. Dit artikel geeft een beknopt overzicht van de geschiedenis van Oxfam-Wereldwinkels. Het is een herwerkte versie van de inleiding uit de inventaris. Voor een meer gedetailleerd historisch beeld verwijs ik graag naar de aangehaalde werken van Erik Todts, Johan Vandenbroucke en Jan Van De Poel. De inventaris zelf bevat ook een uitgebreide bibliografie met werken van en over Oxfam-Wereldwinkels, waarin de geïnteresseerde lezer meer dan voldoende materiaal kan vinden om zijn honger te stillen. En wie nog meer wil weten, nodigen we graag uit om zelf een archief-onderzoek aan te vatten.

Wat voorafging, 1941-1970

In 1941 riepen de geallieerden een embargo rondom het Europese continent uit, om zo nazi-Duitsland te verzwakken. Dat had echter tot gevolg dat er in een aantal landen hongersnood dreigde. Daarom kwam er in Groot-Brittannië protest tegen het embargo. Begin 1942 kregen

de leiders van het protest van de Britse regering de toestemming om voedselhulp te sturen naar het zwaar geteisterde Griekenland. Die actie leidde op 5 oktober 1942 tot de oprichting van het Oxford Committee for Famine Relief, afgekort tot Oxfam. In tegenstelling tot veel andere vergelijkbare organisaties en comités bleef Oxfam ook na de Tweede Wereldoorlog bestaan.¹

Oxfam-België ontstond op 17 september 1964, na een ontmoeting van de sociaal geëngageerde baron Antoine Allard met vertegenwoordigers van Oxfam UK. Hij was erg ontdaan door de problemen in de oud-kolonies en richtte daarom een Belgische afdeling van Oxfam op. Hij werd zelf de eerste voorzitter. Oxfam-België nam het model over van de Britse organisatie: politiek en levensbeschouwelijk neutraal, maar wel gebaseerd op het christelijke, caritatieve gedachtegoed. Oxfam-België verkocht brocante en tweedehandskleren en zamelde geld in. Dat geld werd gebruikt voor projecten in de derde wereld of het werd doorgestuurd naar Oxfam UK.²

In het begin richtte Oxfam-België zich vooral op het Franstalige deel van de bevolking. Er waren wel giftshops in Antwerpen en Gent, maar dat was eerder beperkt. Baron Allard en Pierre Galand, algemeen secretaris, wilden de werking in Vlaanderen uitbreiden, maar begrepen dat het model misschien minder zou aanslaan. Er kwam immers meer en meer kritiek op het caritatieve model. Het nieuwe devies was 'trade not aid', eerlijke handel in de plaats van financiële steun. Petra Van Look, medewerkster van Oxfam-België, kreeg het fiat om een winkel op te starten, geïnspireerd op het wereldwinkelmodel in Nederland. Het Antwerpse stadsbestuur stelde daarvoor een pand ter beschikking. De geboorte van Oxfam-Wereldwinkels was een feit.³

◀ Aankondiging voor een studiedag van Oxfam-Wereldwinkels, 1994. (Amsab-ISG, Gent)

Los zand, 1971-1975

Die eerste Oxfam-Wereldwinkel – toen nog Oxfam Shop – opende op 5 april 1971 in de Hoofdkerkstraat. De eerste producten waren wat artisanaat, koffie uit Tanzania en rietsuiker uit Cuba. Oxfam-Wereldwinkels waren echter geïnteresseerd in méér dan alleen de verkoop van producten. De verkoop van een boodschap was minstens even belangrijk, zo niet belangrijker. Maatschappelijke acties, zoals protestmarsen (onder meer tegen de Vietnamoorlog), hoorden daarbij. Dat was de kiem van een van de belangrijkste discussiepunten binnen de beweging. In tegenstelling tot het neutrale Oxfam-België wilden de wereldwinkels wel politiserend werken. Het kind maakte zich bijzonder snel los van de moeder en nog voor het goed en wel kon lopen, werd het grotendeels zelfstandig.⁴

Het wereldwinkelmodel sloeg aan en al snel werden er op andere plaatsen winkels opgericht, onder andere in Brugge, Gent, Lokeren en Mol. Waar en hoeveel er kwamen en de rol van de winkel in Antwerpen daarin, is niet precies geweten. De verschillende winkels vormden alleszins geen solide geheel, ze waren niet opgericht vanuit een eenduidige logica en waren zeker niet (allemaal) gesticht met hulp van de winkel in Antwerpen. Een aantal schaarde zich wel formeel achter de Oxfambanier. Een volwaardige centrale coördinatie was er niet, maar de Antwerpse wereldwinkel vervulde wel een spilfunctie, onder meer door de oprichting van een centraal magazijn. In 1974 kwam er een eerste mededelingenblad voor de aangesloten winkeliers: het *Weeweekrantje*. In het tweede nummer daarvan werden voor het eerst de doelstellingen en de visie van de beweging neergeschreven, die later verschillende keren grondig werden aangepast.⁵

De eerste sprong voorwaarts, 1975-1978

In de beginjaren ging het de wereldwinkels voor de wind. Zowel het aantal winkels, het aantal vrijwilligers en medewerkers als de omzet steeg. Dat leidde echter meer en meer tot allerlei organisatorische problemen. Om een beter kader te creëren werd er in 1975 een vzw opgericht. Vanaf toen had een algemene vergadering het laatste woord in alle belangrijke zaken binnen de beweging, daaronder stond de raad van beheer. Basisdemocratie was een belangrijk begrip, dus werd erop toegezien dat de lokale winkels goed vertegenwoordigd waren in beide organen. Verder kwam er ook een nationaal verantwoordelijke – zeg maar de directeur van Oxfam-Wereldwinkels. De eerste in die functie was Gilbert Hubert. De beleidsorganen werden ondersteund door het nationaal secretariaat en een hele reeks studie- en werkgroepen. In Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen kwamen er provinciale secretariaten die als doorgeefluik fungeerden tussen de lokale winkels en het nationaal secretariaat.⁶

Niet iedereen kon zich echter vinden in die structuur, slechts 19 van de 31 wereldwinkels traden toe. De lokale winkels waren meestal opgericht door een groep enthousiastelingen. Ondanks het belang dat het nationaal secretariaat hechtte aan basisdemocratie, vreesden zij hun eigenheid te verliezen en ingelijfd te worden in een monolithische organisatie waarin ze niets te zeggen hadden. Om die vrees enigszins te milderen, kwam er een getrapte toetredingsprocedure.⁷ Een winkel kon er altijd voor kiezen om puur autonoom te zijn, maar als hij deel wilde uitmaken van Oxfam-Wereldwinkels, moest hij eerst een proefperiode doorlopen om kennis te maken met het concept. Daarna kon de winkel terug een ‘gewone’ wereldwinkel worden of een Oxfam-Wereldwinkel. In

dat laatste geval kreeg hij een zetel en een stem in de algemene vergadering, maar werd er ook verwacht veel meer engagement te tonen. Doorgaans stimuleerde het nationaal secretariaat de winkels om stemrecht aan te vragen, maar er waren er ook heel wat die er bewust voor kozen om geen Oxfam-Wereldwinkel te worden. Een nieuwe basistekst uit 1975 schrikte enkele lokale winkels ook af. De tekst was volledig opgesteld in marxistische geest en dat stuitte vooral politiek neutrale en christelijk geïnspireerde winkels tegen de borst. De uitgesproken linkse koers bleef de volgende twintig jaar een belangrijk discussiepunt binnen de beweging.⁸ Ook op het vlak van de productkeuze bleek duidelijk de socialistische inslag: Oxfam-Wereldwinkels kocht bij voorkeur producten van nationale coöperaties uit socialistisch geïnspireerde landen. Staatsbedrijven uit Algerije, Mozambique, Tanzania en later ook Nicaragua waren belangrijke handelspartners.⁹

Focus op actie, 1979-1989

De derde fase in het bestaan van Oxfam-Wereldwinkels werd gekenmerkt door twee zaken: enerzijds topten de verkoopcijfers af¹⁰, anderzijds werd er meer gefocust op politieke actie en sensibilisering van het publiek. Dat was verbonden met de eeuwige vraag of de wereldwinkels in de eerste plaats handel moesten drijven of eerder moesten sensibiliseren. Daarbovenop kwam de vraag of er commerciëleler gewerkt moest worden. In mei 1980 werd Gilbert Hubert als nationaal verantwoordelijke opgevolgd door Jan Dreezen.¹¹ Het nationaal secretariaat kreeg nieuwe, beter gedefinieerde functies en er kwamen meer werkgroepen. Hugo De Vos werd de centrale figuur van de studiedienst, Gaëtan Pintelon coördineerde de han-

delspoot en Paul Janssens werd verantwoordelijk voor alles wat met vorming en actie te maken had. Vooral samen met die laatste vormde Jan Dreezen een geoliede tandem. Beiden waren geneigd om voor politieke actie te kiezen, wat duidelijk blijkt uit de koerswijziging van Oxfam-Wereldwinkels.

Enerzijds werd de wereldwinkelier met enkele nieuwe studiemomenten beter voorbereid op zijn taken. Verder moesten enkele nieuwe werkgroepen de kloof tussen verkoop en sensibilisering dichten. De werkgroep Animatie bijvoorbeeld onderzocht op welke manieren de producten gebruikt konden worden in acties en campagnes. De werkgroep Productenstimuli zocht uit hoe er nieuwe klanten geworven konden worden en hoe de producten zelf beter aan de man gebracht konden worden. Het publiek zelf werd beter bereikt door verschillende acties en campagnes. De eerste nationale acties werden georganiseerd in 1979. Vanaf 1981 kwamen er campagnes rond een centraal thema dat een of twee jaar lang de rode draad vormde tussen alle activiteiten. Later kwamen er ook grotere campagnes met andere ngo's, zoals VAAK, VAKA/Hand in Hand, Broederlijk delen, NCOS of participeerde Oxfam-Wereldwinkels in campagnes van andere ngo's. In de jaren 1980 stagneerde de verkoop echter en kampte de organisatie met financiële problemen. Er werd op verschillende manieren naar extra geld gezocht: via giften, subsidies, een campagne om renteloze leningen te verwerven ... Een ander idee voor extra inkomsten was de organisatie van concerten. Naar aanleiding van het 10-jarig bestaan had Oxfam-Wereldwinkels in 1981 al eens een concert georganiseerd met Mikis Theodorakis als hoofddact. De organisatie hoopte het enorme succes daarvan te evenaren door

Miriam Makeba naar België te halen. He-
laas was dat concert amper winstgevend,
zodat die piste voorgoed verlaten werd.¹²
De grote en succesvolle campagnes
tijdens de jaren 1980 handelden vaak over
twee thema's: apartheid en de situatie in
Nicaragua. Vooral met dat laatste kwam
er stilaan een symbiose tussen handel
en sensibilisering. De campagne maakte
de mensen niet alleen bewust van de
problemen in Nicaragua, maar zorgde
ook voor goede verkoopcijfers dankzij het
gebruik van de Nicaraguanse banaan als
campagnemiddel. Meer en meer wonnen
handel en marketing terrein, wat leidde
tot nieuwe verschuivingen binnen de
ideologie en de organisatiestructuur.

De tweede sprong voorwaarts, 1990-2000

Eind jaren 1980 waren er plannen om de
structuur van de organisatie opnieuw te
veranderen. Die kwamen in een stroom-
versnelling toen Jan Dreezen ontslag
nam. Het was geen verrassing dat zijn
opvolger Marc Bontemps opgeleid was als
handelsingenieur. Vanaf toen kwam er
een veel grotere focus op eerlijke handel.¹³
Daarnaast werden de handelsfuncties
opgesplitst. Aankoop en verkoop waren
tot dan toe de verantwoordelijkheid van
één persoon geweest, terwijl de zoektocht
naar nieuwe partners niet bijzonder
gecoördineerd verliep. In de periode 1989-
1994 werden aankoop en verkoop losge-
koppeld, kwam er een Partnercommissie
die de zoektocht naar en evaluatie van
handelspartners veel beter kon ondersteu-
nen en werden de werkgroepen Marketing
en Andere Handel opgericht. Dat alles
mondde uiteindelijk uit in de opsplitsing
van Oxfam-Wereldwinkels in 1994 en
in een nieuwe basistekst een jaar later.¹⁴
Oxfam-Wereldwinkels vzw verenigde alle
functies rond actie, vorming, sensibilise-

ring, politiek werk ... en Oxfam-Fairtrade
cvba bundelde alle handelsfuncties. Beide
organisaties kregen hun eigen raad van
beheer en algemene vergadering, maar de
verstrengeling tussen de twee bleef groot.
De vzw had – en heeft nog altijd – een
meerderheidsparticipatie in de aandelen
van de cvba en de beide raden van beheer
bestaan uit dezelfde mensen.

De nieuwe basistekst verschilde sterk
van de vorige teksten. Alle referenties
naar marxisme en socialisme verdwenen,
al bleef de tekst kritisch tegenover het
kapitalisme. Eerlijke handel werd volledig
centraal geplaatst. Het was een poging om
enerzijds een radicale en duidelijke stel-
ling in te nemen en anderzijds zo weinig
mogelijk verdeeldheid te zaaien binnen
de beweging.¹⁵ Desondanks lukte dat
niet volledig. Er kwam gemor, vooral van
de oude garde: die vond de campagnes
minder degelijk en minder geëngageerd
en vreesde dat Oxfam-Wereldwinkels
door de verschuiving naar een meer han-
delsgericht model zou verworden tot een
gewone handelszaak of supermarkt.
Toch boerden de wereldwinkels goed
vanaf de jaren 1990. Zowel het aantal
als de omzet nam een hoge vlucht.¹⁶ Het
soort handelspartners veranderde ook: de
staatsbedrijven werden meer en meer ver-
vangen door lokale coöperaties en han-
dels-ngo's, waarmee een meer directe en
persoonlijke relatie uitgebouwd kon wor-
den. Een andere interessante evolutie is
dat mensen vanaf toen meer fairtradepro-
ducten kochten. Oxfam-Wereldwinkels
deed daar uiteraard zijn voordeel mee,
maar er kwamen ook kapers op de kust.
Naast bonafide initiatieven, zoals Max
Havelaar, ontdekten ook veel commerci-
eler ingestelde firma's de verkoopwaarde
van fairtrade en aanverwante sociaal en/
of ecologisch verantwoorde producten.
Bedrijven zoals Douwe Egberts gingen

Flyer van een Afrikamanifestatie van verschillende ngo's, waaronder Oxfam-
Wereldwinkels, 1996. (Amsab-ISG, Gent)

hun eigen labels toekennen, al voldeden
die lang niet altijd aan even rigoureuze
criteria als Oxfam-Wereldwinkels.
Op het einde van de jaren 1990 rezen
er enkele oude én nieuwe problemen.
De verhouding tussen de vrijwillige
medewerkers in de lokale winkels en de
professionele krachten op het nationaal
secretariaat was een oud zeer. Profes-
sionele krachten waren doorgaans veel
beter op de hoogte van alles wat er reilde
en zeilde. Ondanks het streven naar
basisdemocratie hadden de professionelen
de facto veel meer macht dan de vrijwil-
ligers. Er werd zelfs gesproken van een

beweging met twee snelheden. Hoe meer
Oxfam-Wereldwinkels zich specialiseerde
en hoe complexer de maatschappelijke
verhoudingen werden, hoe breder die
kloof werd. Een van de nieuwe knelpun-
ten was de vraag wat de positie en de
meerwaarde van Oxfam-Wereldwinkels
precies moest zijn. Fairtradeproducten
waren geen exclusiviteit meer van de
wereldwinkels, je kon ze ook in super-
markten kopen. De klant was daar heel
tevreden mee, want die moest niet meer
speciaal de deur uit voor fairtrade, maar
Oxfam-Wereldwinkels begon er wel onder
te lijden en in het begin van het nieuwe

millennium stagneerde de omzet.¹⁷ Hoe Oxfam-Wereldwinkels die problemen aanpakte, is een onderwerp voor later, want het archief dat Amsab-ISG bewaart bevat slechts materiaal tot en met het jaar 2000.

Het archief

Het archiefmateriaal van Oxfam-Wereldwinkels werd in vijf keer overgebracht naar Amsab-ISG, tussen 1993 en 2006. In 2010 en 2011 volgden nog twee overdrachten, maar dat materiaal is te recent en werd dus nog niet bij de rest gevoegd. Het is niet duidelijk welke omzwervingen het archief heeft meegemaakt voor de overdracht. Uit de periode 1971-1975 is niet veel bewaard gebleven. Vermoedelijk werd het archief in Antwerpen bewaard, maar het kan evengoed bij een of meerdere van de toenmalige medewerkers thuis zijn opgeslagen. Na de oprichting van de eerste structurering van het nationaal secretariaat is de kans groot dat het op het secretariaat bewaard werd. Daar werd het in elk geval aangetroffen in 1993. Wellicht zijn er echter nog delen bij (ex-)medewerkers opgeslagen.

De aanleiding voor de eerste overdracht was het onderzoek dat Guy Mendonck deed voor zijn eindverhandeling in 1991-1992.¹⁸ Hij trof het archief in een erbarmelijke toestand aan en nam contact op met Piet Creve, archivaris bij Amsab-ISG en voormalig gewetensbezwaarde bij het provinciaal secretariaat van Oxfam in Oost-Vlaanderen. Er volgde een prospectie van het archief op de zolders van het secretariaat, toen nog in Nieuwland in Gent. Onder meer omdat er een nijpend plaatsgebrek was en er een verhuis naar de Ververijstraat op handen was, werd besloten om het archief over te dragen.

Het was meteen duidelijk dat het niet in goede conditie verkeerde. Er was geen centraal klassemment of andere logica voor de opslag. De medewerkers hadden enkel hun eigen klassemment. Telkens een bureau of een kast vol was of wanneer iemand vertrok of van functie veranderde, werd een deel naar de zolder gebracht en bij het vorige gezet, zonder rekening te houden met eerdere overbrengingen. In 1996 werd een eerste poging ondernomen om het overgedragen archief te verwerken. Toen pas werd duidelijk hoe erg de warboel was. Het bleek niet alleen nodig om het archief uitgebreid onder handen te nemen, maar er werd ook geopperd om het archiefbeleid van Oxfam-Wereldwinkels zelf bij te sturen. De werkzaamheden werden uiteindelijk pas in 2003 weer opgestart, naar aanleiding van de derde en vierde archiefoverdracht. Katlijn Vanhee, studente archivistiek, kreeg een stageplaats op het nationaal secretariaat en de opdracht om een selectielijst voor het dynamisch archief uit te werken. Dat bleek ook nodig, want het materiaal van de laatste overdrachten was nauwelijks in betere conditie dan dat van de eerste.¹⁹ In 2006 kwam de vijfde overdracht. Daarin was al enige verbetering zichtbaar, al was dat beperkt, want het materiaal dateerde van voor de genoemde stage. De verwerking van het archief herbegon uiteindelijk aarzelend in 2008, deze keer tot de finish.

Het eerste onderdeel van de inventarislijst bevat stukken die handelen over de structuur en de werking van de organisatie. Daaronder vallen de statuten en het huishoudelijk reglement, verslagen van werkgroepen die zich met de structuur en de vlotte werking van de organisatie bezighielden, nota's over de organisatie, jaarverslagen en dossiers over de jubilea. Deze stukken zijn van bijzonder belang

voor de onderzoeker, aangezien ze goed aantonen hoe Oxfam-Wereldwinkels functioneerde.

Het tweede onderdeel bevat ook heel wat interessante reeksen, zoals de agenda's, de verslagen en de briefwisseling van de algemene vergadering, de raad van beheer, het dagelijks bestuur en de coördinatiecommissie. Het bevat ook alles wat te maken heeft met het uitstippelen van het beleid en met het opstellen van visieteksten en standpunten. Daaronder valt ook de steeds terugkerende discussie rond de basistekst.

Twee andere onderdelen van het archief die ook erg interessant zijn, handelen over Oxfam-Wereldwinkels als actiegroep die mensen probeert te sensibiliseren en over Oxfam-Wereldwinkels als alternatieve handelsorganisatie die de derde wereld probeert te ondersteunen door middel van eerlijke handel.

Verder bevat het archief nog heel wat boekhouding, documentatie en dossiers rond interne organisatie. Dat materiaal is veel minder geschikt voor een meer algemene studie, maar wie er de nodige tijd in investeert, zal daar zeker nog interessante vondsten doen.

Het archief omvat 1231 nummers, opgeborgen in 139 dozen. Verder liggen er nog 45 delen op rek. Alles samen is het goed voor 18,36 strekkende meter. Het is raadpleegbaar mits toestemming van de verantwoordelijke archivaris.

- 1 Erik TODTS (red.), *1964-2004. Veertig jaar voor een andere wereld. Oxfam in België. Een verhaal, een beweging, een strijd*, Brussel: Oxfam-Solidariteit, 2004, p. 6; <http://www.oxfam.org/en/about/history>, laatst geraadpleegd op 19 juni 2012.
- 2 Erik TODTS (red.), *1964-2004* [...], pp. 4, 6-8.
- 3 Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen*

schommelde de koffieprijs. 25 Jaar Oxfam-Wereldwinkels, Gent: Oxfam-Wereldwinkels, 1996, pp. 7-8.

- 4 Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie. Ontstaan en ontwikkeling van een Vlaamse ontwikkelings-NGO: Oxfam-Wereldwinkels, 1971-2000*, VUB, licentiaatsverhandeling, 2005, pp. 53-55; Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen schommelde de koffieprijs* [...], pp. 7-10.
- 5 Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen schommelde de koffieprijs* [...], pp. 13-15.
- 6 Brabant en Limburg kregen pas later een provinciaal secretariaat; Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen schommelde de koffieprijs* [...], pp. 19-35; Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie* [...], pp. 55-58, 65-780
- 7 Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie* [...].
- 8 Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie* [...], pp. 58-59.
- 9 Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie* [...].
- 10 Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie* [...], pp. 65-78.
- 11 Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen schommelde de koffieprijs* [...], p. 43.
- 12 Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen schommelde de koffieprijs* [...], p. 57.
- 13 Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen schommelde de koffieprijs* [...], p. 86.
- 14 Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen schommelde de koffieprijs* [...], pp. 79-86; Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie* [...], pp. 95-96.
- 15 Johan VANDENBROUCKE, *Ondertussen schommelde de koffieprijs* [...], p. 101.
- 16 Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie* [...], pp. 65-78.
- 17 Jan VAN DE POEL, *Beweging versus organisatie* [...], pp. 100-103.
- 18 Guy MENDONCK, *De situering van de wereldwinkels in het kader van de nieuwe sociale bewegingen*, Rijksuniversiteit Gent, licentiaatsverhandeling, 1992, 128 pp.
- 19 Katlijn VANHEE, *Een selectielijst voor het dynamisch papieren archief van het nationaal secretariaat van de vzw Oxfam-Wereldwinkels en de cv Oxfam Fairtrade*, VUB, verhandeling, 2004, 256 pp.